

HEEMKUNDIGE KRING
HET LAND VAN
NEVELE

HET LAND VAN NEVELE

H. VAN DOORNE

De Heemkundige Kring "Het Land van Nevele" heeft als *werkgebied* de gemeenten Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele, St.-Martens-Leerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren-Deinze.

De vereniging streeft ernaar de studie van ons heem te bevorderen, de resultaten ervan te publiceren en actief bij te dragen tot de bescherming en het beheer van ons leefmilieu. Daartoe organiseert zij geregeld voordrachten, dia- en filmvoorstellingen, tentoonstellingen, uitstappen en wandelingen. Alle leden worden op die manifestaties uitgenodigd en kunnen er gratis aan deelnemen.

Het jaarlijks te betalen *lidgeld* bedraagt 150 F. (gewoon lid), 250 F. (steunend lid), of 500 F. (erelid) en kan overgeschreven worden op 000-0627981-03 "Het Land van Nevele", Vosselarestraat 16, 9840 Landegem.

Bijdragen voor het Berichtenblad en andere briefwisseling dienen te worden toegestuurd aan J. LUYSSAERT, Poeldendries 11, 9840 Landegem.

+

+

+

Kaftfoto : H. VAN DOORNE

Uit de Briefwisseling Dr. Van Oye.

Centrale Bibliotheek R.U.G.

HENDRIK VAN DOORNE :

DE POEKESSE GEZELLE-DISCIPEL

Is het gedicht "Poucke" van Gezelle tamelijk bekend, dan bleef de bekendheid van HENDRIK VAN DOORNE, die onmiddellijk betrokken is bij deze verzen, eerder beperkt tot de Gezelle-vereerders. Natuurlijk hebben de Gezelle-biografen en kommentatoren heel wat meegedeeld over de betrekkingen van de Poekenaar met de illustere dichter (1). De laatste jaren werd van Doornes handel en wandel nog verder onderzocht : de Nederlander WESTENBROEK wijdde er een twintigtal bladzijden aan en J. DE MUELENAERE deed in een paar degelijk gefundeerde artikels belangrijke onthullingen en kon hiermee enkele verkeerde stellingen rechtzetten (2).

Tot beter begrip van onze losse beschouwingen beginnen we met een zakelijk levensbericht van de Poekese Gezelle-discipel.

HENDRIK K.E. VAN DOORNE werd op 16 april 1841 te Poeke geboren als tweede kind van notaris JOANNES VAN DOORNE. Zijn moeder, AUGUSTA VAN EECKHAUTE, overleed te Poeke in 1842. Zijn vader hertrouwde later met JUSTINA VAN DE VELDE en uit dat huwelijk ontsproten nog 4 kinderen. In 1854 wordt hij collegeleerling van het Klein Seminarie te Roeselare. Het is een mijlpaal in zijn leven, want daar deelt hij in die toegewijde genegenheid en vriendschap van Gezelle voor zijn leerlingen.

Toen Gezelle in 1860 naar een Brugs college overgeplaatst werd zal van

Doorne ook dat college bezoeken. In 1861 komt de Poekenaar op het Engels Seminarie waar Gezelle toen onderrector was. In 1865 wordt hij priester gewijd en zal als missionaris in Engeland werkzaam zijn. Na enkele hulpbedieningen bekleed te hebben wordt hij aangesteld als rector in de Londense voorstad Brixton waar onder zijn impuls een bloeiende katholieke parochie uitgebouwd wordt.

In 1900 legt hij zijn ambt neer en vestigt zich te Poeke in het vaderlijk huis waar hij sterft op 13 september 1914.

Laten we nu in kronologische orde feiten en gebeurtenissen volgen uit het leven van H. van Doorne die in verband staan met zijn geboortedorp. Is van Doorne sterk "verwestvlaamst", is zijn taal opvallend Westvlaams getint, is hij een priester uit het bisdom Brugge, is hij een aktief strijder voor de heropleving van de Vlaamse taal of beter het Westvlaams, dan kan Poeke toch niet weggecijferd worden uit dat rijk gevulde leven.

1. Zijn afstamming

Als we voor de hoofdgevel van de kerk van Poeke staan, dan treft ons aan de rechterkant van de hoofdingang de witte grafsteen in de muur gemetseld met het volgend inschrift :

*Begraefplaets
van Mr Joseph Ivo
Van Doorne
in leven baillu notaris
en meyer dezer gemeente
overleden den 11 augustus 182...
en Juffrouw Isabelle
Vaerman*

Zijne echtgenote overleden
den 24 december 1826
hunne kinderen

- 1° Henricus priester
overleden den 27 november 1835
2° Joseph priester te Oudenaarde
3° Maria bezondere te Gend
4° Joannes notaris te Poucke
5° Anna bezondere
Overleden den 15 february 1825
6° Louis bezondere te Gend

RIP

In 1842 werd de oude kerk te Poeke afgebroken en de nieuwe werd in 1844 ingezegend. Het bidprentje van Joannes van Doorne (3) getuigt dat deze "*door zijnen iever de tegenwoordige Kerk, met de grootste tegenkantingen tot stand gebragt heeft!*"

In 1845 werd een gebarsten klok hergoten die in haar opschrift de naam van "*J.-A.-G. van Doorne, burgemeester, peter*" draagt (4).

Hieruit blijkt dat de familie gekenmerkt wordt door haar rol die ze in het openbaar leven vervult en door haar godsdienstbeleven.

2. Het woonhuis

De van Doornes bewoonden te Poeke een ruim herenhuis in de Suisselodestraat. Later is het eigendom geworden van het aanpalende klooster. Er is een verbouwing gedaan en van de oude voorgevel rest alleen nog de arduinen drempel. In de grote tuin bespeuren we ook nog overblijf-

*De Heer gaf hem, de Heer nam hem; de
Althochrijste Vaarm des Heeren zij gippe en*

Bid voor de ziel

VAN DES HEER

JACQUES ANTOINUS GULICHENS

VAN DORRE

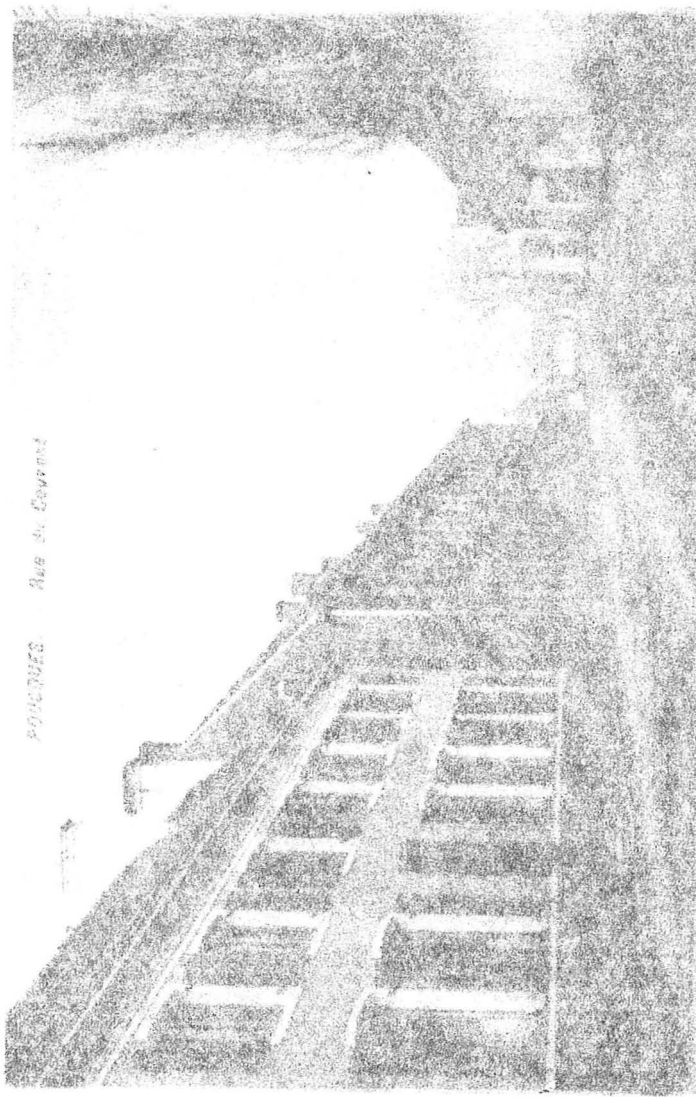
Sterven te Hensingen den 27^{en} maart 1870.
Althochrijste Heer, die u gijne gippe en
gippe en. De 25^{en} maart dat hij in plaats was. Hierop
in vrede. Gij hebt hem. Hierop
Dit is de. Het is de. Het is de.
Hierop. Hierop. Hierop.
Hierop. Hierop. Hierop.
Hierop. Hierop. Hierop.
Hierop. Hierop. Hierop.

*Diep bedroeft de schreikend van een huis hoonend,
schreef op. Het is de. Het is de.
Hierop. Hierop. Hierop.
Hierop. Hierop. Hierop.*

*Diep alle. Hierop. Hierop. Hierop.
Hierop. Hierop. Hierop.
Hierop. Hierop. Hierop.*

F. VAN L.

(F. VAN Loo, Portraits, Centrale Bibliotheek R.U.G.)

POUCHES Rue de Courm

Huis van Doorno links op voorgrond, 1911.
(Uit de Briefwisseling Dr. van Oye, Centrale Bibliotheek R.U.G.)

selen van de vorige eeuw : een eeuwenoude treurbeuk, het ruime koetshuis en een waterbekken voor waterplanten.

Vroeger was er ook een beukenhaag die tot een soort gaanderij was gesnoeid. In de kloostertuin is nu een gebouwtje opgericht dat als zitplaats dienst doet : een glasraam met een Gezellekop en een sierlijst met enige verzen "*Poucke, Poucke, onder uw boomgewelven...*" roepen hier een enig verleden op (5).

3. Naar het Klein Seminarie te Roeselare (6)

In de zomer 1854 komen moeder en vader van Doorne met Hendrik naar het Klein Seminarie van Roeselare. Dat een voorkeur gegeven werd aan dat college is zeker toe te schrijven aan de vlaamsgezindheid van de familie : "*Vader was in hert en ziele Vlaming*" getuigt de zoon. Gent was natuurlijk gemakkelijker te bereiken, maar het toenmalige Sint-Barbara-college was reeds een kweekschool voor verfransing.

Het toeval wil nu dat de van Doornes in het Klein Seminarie kennis maakten met de jonge Guido Gezelle die er bewaker en leraar was. "*Als vader zei dat we te Poucke woonde, trok eene soort van mompel over den jongen priesters gelaat, alsof 't geluid van 't woord Poeke zijn lachvlieske ketelde : Poucke, Poucke, Poucke ! herhaalde en hernam hij.*"

Toen later de kleine Hendrik de eerste dag van zijn verblijf in het Klein Seminarie naar iemand zocht in zijn ver-

eenzaming liep hij naar de jonge priester toe die na wat aarzeling de sympathieke jongen begroette met : "*Ah Pouckske, 't is gij!*". En zo werd Hendrik bedacht met de bijnaam *Poucke* die hij nog lang zal dragen, waarbij van Doorne noteert :

"bij zoverre dat er mij buiten mijn klasse weinig medeleerlingen anders wisten te noemen." En zo kunnen we opmaken uit een brief van 1865 die VAN OYE aan Gezelle schrijft dat die bijnaam nog altijd gangbaar was. In een postscriptum luidt het : "*Mijne vriendelijke groetenissen aan Poucke, aan Hugo Verriest en P. Busschaert*" (7).

Als moeder van Doorne haar zoon kwam bezoeken te Roeselare vergat ze nooit Gezelle even op te zoeken. En reeds na haar eerste bezoek was hij getroffen door haar innemend karakter. Gezelle zond haar het gedicht : "*'k heb u, Moeder ...*". Ze stelde dat fel op prijs en bewaarde het haar gehele leven in haar kerkboek.

4. Het gedicht

Gastvrijheid was schering en inslag bij de van Doornes, ze konden zich dat trouwens permitteren : ze waren rijk, bezaten een ruim huis met vele kamers, hadden personeel, en benevens hun grote tuin lag ook nog, op een halfuur gaans, een bos dat ze regelmatig bezochten.

Moeder van Doorne liet dan ook niet na Gezelle naar Poeke uit te nodigen. De Gezelle-vorsers kunnen niet met zekerheid uitmaken wanneer Gezelle voor het

- 77 -

Heil u, moeder,
moeder, moeder,
'k heb u éénen keer gezien;
en 'k en zie u
moeder, moeder,
nimmer weder meer misschien,
als in 't hert, o
moeder, moeder,
van uw kind, o
moeder, moeder,
in zijn herte en in zijn taal!

GEDICHTEN, GEZANGEN EN GEBEDEN.
Kleengedichtjes G.G.
3e uitgave
Rousselaere 1893.

JUSTINA VAN DOORNE
(Uit het archief van dhr. D. Dhooge, Nevele)

eerst te Poeke op bezoek kwam. Na een van zijn bezoeken - in 1856, 1857 of 1860 - zond hij het gedicht "Poueke" aan vader van Doorne.

POEKE

*Poeke, Poeke, uw boomgewelven
deên zo'n deugd aan 't herte mijn,
als, bij God en bij mij zelve,
'k mocht in uw waranden zijn !*

*Poeke, Poeke, 't langzaam luien
van uw klokken en 't gekras
van uw zwarte vogelbuien
deên mij deugd als 'k bij u was !*

*Poeke, Poeke, duizend werven
komt mij nu die naam weerom
zeker is 't, al eer ik sterve
dat ik nogmaals wederkom !*

*Weer, om traan en troost en vrede,
weer, om kraai- en klokgeschal,
weer, om al uw lieflijkheden,
weer om Poeke - en daar is 't al !*

Het gedicht behoeft weinig kom-
mentaar. De boomgewelven zullen wel die
zijn uit van Doornes tuin : de treurbeuk,
de haaggaanderij, waarvan hoger sprake,
waar Gezelle zeker gebrevierd heeft. We
menen niet dat de dichter in de dreven
van het kasteel gewandeld heeft, want
Hendrik van Doorne spreekt nooit over de
kasteelbewoners en we mogen onderstellen
dat er geen gemoedelijke betrekkingen wa-
ren tussen de twee families, want de van
Doornes waren op-en-top vlaamsvoelend,
terwijl de kasteelheer.....

Het gedicht verscheen eerst in
de bundel *Gedichten, Gezangen en Gebeden*
1862, uitgave die op aandringen van en

met de medewerking van Hendrik van Doorne en Hugo Verriest tot stand kwam.

Het nieuw geluid van Guido Gezelle werd in sommige literaire milieus over de hekel gehaald. Zo heeft de Gentse Prof. HEREMANS, de toenmalige gezaghebbende criticus, een eerder vernietigend oordeel over de bundel geveld. Hij stipt nochtans onder de honderd gedichten een viertal aan die hem bevielen en *Poucke* behoort tot die uitgelezene (8).

Hetzelfde gedicht verscheen ook in de *Volksalmanak voor Nederlandsche Katholieken* (1863), waar wij het onder de hoofding *West-Vlaamsche Dichtspranken* vinden. Een voetnoot bij *Poucke : een dorp in West-Vlaanderen (!)* (9). Benevens een tiental gedichten van Gezelle zijn er ook van zijn leerlingen opgenomen, o.m. een viertal van van Doorne. Onder het eerste gedicht staat *H.K.E.v.D.v.P.* en in voetnoot *Hendrik Karel Evariest van Doorne van Poucke*. De discipel heeft opgekeken naar de meester, maar de evokatie van zijn geboortedorp heeft niet de poëtische zwier van Gezelles gedicht, trouwens hij was nog zo jong - 18 jaar. Denkelijk is het de uitwerking van een schoolopgave.

Aen Poucke

*Laudabunt alii clarum Rhodon
Dat andere op verre landen roemen,
En 't voorste 't beste en 't schoonste
noemen,
Ik min alleen mijn Vlaenderenland,
Alwaer ik in een frissche streke
Op 't kronkelboord der Pouckebeke
Het eerste bloeiend bloemke vond.*

*En waar ik onder moeders zorgen
Mijn jonge kinderjaren sleet,
En leefde in vreugde en leefde in vreed'
Door 't blanke kinderkleed verborgen !*

*Als anderen vreemde landen zoeken,
Dan wijst mij ook mijn hart een oord,
Maer altijd is 't hetzelfde woord
Dat mij komt streelen, altijd Poucke*

St.-Rochus, 1859. H.K.E.v.D.v.P.

Hoe dikwijls Gezelle te Poeke op bezoek geweest is valt niet uit te maken en of de Poekenaars kennelijk van dat bezoek afwisten valt ook moeilijk aan te tonen. Van Doorne ziet het zo in zijn Gedenkboek : *"Van de tweede Misse die hij in de parochiekerke las, liep Poucke vol van dien vreemden priester die zoo stichtend en godvruchtig messe doet."*

Gezelle kwam ook op onverwacht bezoek en van Doorne beschrijft dan met welgevallen een dergelijke verrassing : *"Op een ander maal, 'k en kan mogelijks 't tijdstip niet meer bepalen of achterhalen, wierd er 's avonds late, 't was wel acht en half, aan de belle getrokken. Een laat bezoek 'n was persiest geen alle-daagsch gebeurte, en beeld U onze vreugd en begeestering in, als onze scherpgezette ooren 't meissen in verwondering hoorden uitroepen : 'Oh Mijnheer Gezelle is dat U!' "*. Dat is de aanvang van van Doornes beschrijving over dat laat bezoek, die in potlood op een los blaadje geschreven is, dat te Brugge in het Gezelle-archief berust.

Bij al die bezoeken merkt Prof. BAUR dan ook schamper op : *"In de huis-*

kring Van Oye te Torhout heeft Gezelle, die nochtans zo gemakkelijk de families zijner leerlingen bezocht, die o.m. alle vijf voet naar Poeke toog, bij de Van Doornes, (wij onderstrepen), blijkens de briefwisseling nooit de voet gezet." (10). De van Doornes hadden het dan ook voor de colleges waar Gezelle leraarde. De twee jongere broers van Hendrik, Sepke en Alfons, zullen ook te Roeselare en te Brugge op kostschool komen.

5. Het zielgedichtje

In 1862 was de familie van Doorne in de rouw voor "Guustje". We geven hier de tekst van het bidprentje met het alom bekende gedicht van Gezelle dat ook nog later voor andere kinderbidprentjes zal worden gebruikt (11).

AUGUST A. N. VAN DOORNE

*God gaf het ons
God nam het ons
Gods name zij geprezen
't was wel bij ons
't ging weg van ons
't was beter in de hemel;
daar blijft het ons
daar wacht het ons,
daar zien wij 't eenmaal weder !*

Hendrik heeft ook het zijne bijgedragen en zijn gedicht verscheen pas in 1876 in *Rond den Heerd* :

*En spreekt mij van ons Guustje niet,
Het kind is in den Hemel;
En spreekt mij van ons Guustje niet
Of 'k sterve van verdriet ...*

SINT

†

HET JAAR EN HEDER
VERJAARDIGING

VAN

“MAUSIE”

Augustus, Antimus, Natalis
VAN DEURNE.

die geboren te Poenke op Sint-Antonius Schoolse
den 2ten Maerch 1813, aldus te den Heeren Zaken
en Zaken van de Sint-Antonius op den 2ten
sint-dag onder waerem bedien en zyne bevestiging
log of den schriftelijken wils Gods te verzoeken.

Hiet Voluntas Iust

god gaf het ons,
god was het ons,
gods naam is overgoud.
I Was niet by ons,
I God was van ons,
I Was weder in den Hemel.
Dier blijft het ons.
Dier wordt het ons
Dier zien wij v'crmoed' weder!

I In z'n eest sterf, k' de sterf'v' t' d' d' d'
de hemel, Vader, Moeder, I ga naar den Hemel,
I ga naar den Hemel, I ga naar den Hemel,
I ga naar den Hemel, I ga naar den Hemel.

Aldus

SINT

†

HET JAAR EN HEDER
VERJAARDIGING

VAN

“MAUSIE”

Augustus, Antimus, Natalis
VAN DEURNE.

die geboren te Poenke op Sint-Antonius Schoolse
den 2ten Maerch 1813, aldus te den Heeren Zaken
en Zaken van de Sint-Antonius op den 2ten
sint-dag onder waerem bedien en zyne bevestiging
log of den schriftelijken wils Gods te verzoeken.

Hiet Voluntas Iust

god gaf het ons,
god was het ons,
gods naam is overgoud.
I Was niet by ons,
I God was van ons,
I Was weder in den Hemel.
Dier blijft het ons.
Dier wordt het ons
Dier zien wij v'crmoed' weder!

I In z'n eest sterf, k' de sterf'v' t' d' d' d'
de hemel, Vader, Moeder, I ga naar den Hemel,
I ga naar den Hemel, I ga naar den Hemel,
I ga naar den Hemel, I ga naar den Hemel.

Aldus

Xerokopieën ons bezorgd door E.H. J. De Molenmaets, IJZEM

Gezelle, de vriend des huizes, heeft het daarbij niet gelaten. Er werd een groter gedachtenisprent uitgegeven met de tekst van het hoger vermeld bidprentje en op de keerzij een uitweiding van Gezelle over de heiligheid van het kind. Hij schreef dan ook nog een paar troostgedichten voor de moeder. In één ervan vinden we een duidelijke allusie op de zes kinderen van de familie van Doorne:

•••
*'k Wist eene moeder, zij had nen keer
ook zes bloeiende knopen,
staande te zamen, jong en teer,
en nog nauwelijks open.*

*God, in zijne aanbiddelijkheid,
kwam heur eentje te vragen :
en zij gaf het Hem, weende en zaid':
"Ach!" - 'k en hoorde geen klagen.*

(12)

6. Ruptuur

Op het eerste-misprentje zien we dat Hendrik van Doorne zelf zijn tekst opgesteld heeft. Gezelle, die anders zo kwistig wist om te springen met zijn gedichten voor zijn oud-leerlingen priesters, kwam hier niet aan bod. Er waren moeilijkheden gerezen tussen Gezelle en sommigen van zijn studenten, waaronder Hendrik van Doorne. Volgens het grondig onderzoek van J. DE MUELENAERE betrof het hier een visie op de Romeinse kwestie (13).

En in de correspondenties vangen we echo's op van die breuk. Gezelle treurt : *"Vandoorne has completely left me, so has Hicks and some others"* (14).

Van Doorne schrijft aan Van Oye :
"Weliswaar G. Gezelle is daer, maer dit is onwederroepelijk eene gesprongen snare, hij bestaet en ik leef aen zijne zijde, maer vooder van hem dan Leuven van Roomen is" en verder zucht hij nog : *"Poucke, Poucke, uw boomgewelven !... 't doet mij zulke pijn van op die oude schoone dagen te peinzen, Eugeen ... Maer die dagen zijn heen en weg en gelijke zullen er niet meer komen."* (15).

In 1868 horen we in *Rond den Heerd* de eerste echo dat van Doorne zich met Gezelle verzoend heeft. Zijn medewerking aan *Gezelles tijdschrift* is dan ook een teken van niet aflatende bewondering voor zijn grote meester (16).

7. De missionaris

Onder de impuls van Engelse bekeerlingen en kunstminnaars die te Brugge vertoefden trok er over sommige West-vlaamse colleges een golf van anglomanie. Er werd verkondigd dat de Engelsen in massa tot het katholicisme zouden overgaan, mochten er voldoende priesters zijn. Eén van *Gezelles* leraren was naar Engeland vertrokken als missionaris en de jonge Gezelle wou zijn voorbeeld volgen. Niet te verwonderen dat Gezelle ook heel wat missionarisroepingen opgewekt heeft.

Zijn gevleugeld woord : *"Bekeert Engeland en gij bekeert de wereld"* had weerklink gevonden (17). En Hendrik van Doorne bekent dan ook nog in een brief hoe zijn Engelse gezindheid opgewekt werd : *"Hij kwam veel bij ons thuis (te Poucke) en wij waren er allen te vollen van zijne*

anglomanie overtuigd, bij zoo verre dat hij van een vlaamsch vreemdhatend huisgezin, dat erg aan zijne gedachten verkleefd was, tot eene Engelsch-minnende familie bekeerd heeft ..." (18).

Hendrik van Doorne vertrekt dan in 1865 naar Engeland. Na hier en daar een bijambt of een directeurschap van een klooster uitgeoefend te hebben zal van Doorne vanaf 1881 te Brixton verblijven, een Londense voorstad, en er een bloeiende parochie stichten waarvan hij tot in 1901 rector is. Daar heeft de Poekenaar grootse plannen gekoesterd en gedeeltematig verwezenlijkt.

Van zijn praktische ondernemingsgeest getuigen het oprichten van een katholieke school en het bouwen van een statige kerk. De architect was niemand minder dan J. BENTLEY, die ook de majestueuze Westminster Cathedral getekend heeft. De kerk van Brixton is in neo-gotische stijl opgetrokken, kunststroming die door de Gentse St.-Lucasschool gepropageerd werd en in die tijd de kerkelijke bouwkunst beheerste. Helaas, de plannen van van Doorne waren te groots opgevat en de kerk is onafgewerkt gebleven. De oorzaak: vele rijke parochianen, wijkend voor de greep van de industrialisatie, verlieten de voorstad en zo werd Brixton langzamerhand een volkswijk (19).

Wijzelf waren in de gelegenheid, in het bedrijvige Brixton, die kerk in rode baksteen te bezoeken : het koor met de twee zijaltaren en de dwarsbeuk. In de achtergevel bemerken we nog de witstenen spitse gewelven die met gewone baksteen

opgevuld werden. Bij de ingang lezen we een koperen plaat :

*Of
Your Charity
Pray for the repose of the Soul
of
The Rev Henry C E Van Doorre
Born 13th April 1841
Died 13th September 1914
Founder and for 20 years rector of
this mission of
Corpus Christi
May he rest in peace*

In aansluiting met van Doornes verblijf in Engeland dient nog vermeld dat de Poekenaar een kostbaar beeld van O.L.Vrouw aan de familie WEL' geschonken heeft.

E.H.L. DE JAEGER, de huidige pastoor van Poeke, die we nog als leraar in het St.-Lievenscollege te Gent gekend hebben, wist ons het volgende te vertellen dat hij vernomen had van barones PYCKE DE PETEGHEM, oud-burgemeester van Poeke.

Van Doorne, tuk op antiek, zou van de familie de Preud'homme D'Hailly dat beeld afgekocht hebben, dat bekend stond onder de naam O.L.Vrouw van Goemare (!). De legende verhaalt dat, ten tijde van de kruistochten, een edele dame bad voor het beeld toen er haar gemeld werd dat haar man op terugkeer was uit het Heilig Land : dat was de goede mare. Barones Pycke de Peteghem wou dat beeld terug te Poeke hebben, is naar Engeland afgereisd, kon het oorspronkelijk beeld

niet krijgen, liet er een kopie van maken. Niettegenstaande diplomatieke tussenkomst mocht die kopie evenmin Engeland verlaten.

De Potter en Broeckaert vermelden het bestaan van dat beeld niet, wel onderstrepen ze dat ze geen toegang gekregen hebben tot het archief dat in het kasteel van Poeke bewaard werd (20).

8. De roman

In 1881 publiceert Hendrik van Doorne zijn drielidige roman *Jan van Noorde*, waarvan reeds fragmenten in *Ronden Heerd* verschenen waren (21).

Uit de lovende bespreking verschenen in *Le Bien Public*, d.d. 6.05.1881, vernemen we dat de roman uitgegeven werd ten voordele van een godsdienstig werk; we menen wel dat het was, het bouwen van zijn kerk te Brixton.

De roman is als het ware een doorzichtige sleutelroman en Poeke en omgeving zijn o.m. de plaatsen van handeling. Hendrik van Doorne had een zwak voor anagrammen (22) en in zijn roman komen bestaande personen en plaatsen voor onder allerlei bizarre vormen : *Nevele* wordt *Levene*, *Aalter Ratel*, *Leerne Neerle*, *Deinze Zieden*; naast *van Noorde* uit *van Doorne* vinden we *Van Hauteecke* voor *van Eeckhaute* en zoals hoger vermeld was H. van Doornes moeder een *van Eeckhaute* uit *Deinze*.

Poeke staat centraal in de roman : hij noemt het zonder meer C.

Van Doorne heeft hier enkele bladzijden ten beste gegeven die zo goed herinneren aan Gezelles lering : lof van de geboortestreek, de evokatie van een berechting, de beschrijving van een boerenkeuken,...

Het verhaal ligt aan de melodramatische kant, wat volkomen met de geest van de tijd strookt. Sterk geresumeerd komt het hier op neer : Jan Van Noorde huwt een meisje uit Zieden. Uit jaloezies heeft een Franse medewerker van die Ziedense handelaarsfamilie gezworen de van Noordes te gronde te richten. Door allerlei listen weet hij eerst Jan Van Noordes vrouw van huis weg te lokken en dan slaagt hij er ook nog in de dochter weg te halen. Na heel wat perikelen zal Jan Van Noordes zoon, een missionaris in Engeland, de verlaten dochter in Londen terug vinden. Later komt alles voor mekaar met de terugkeer van de echtgenote.

Dat het autobiografisch element de hoofdschotel vormt van de roman, bevestigt de auteur waar hij in zijn slot schrijft : *"Alles omtrent, dat ik hier verhaal en beschrijf, is gebeurd, is gepleegd en heeft geleden geweest"*.

Spreekt de roman de hedendaagse lezer niet meer aan, dan kan toch de heemkundige nog profijt halen uit sommige bladzijden waar de voorbije tijden opgeroepen worden.

Hier een passus over de inhuldiging van de burgemeester waar het idyllische de optimistische levensbeschouwing van de schrijver verraadt : *"Eene ware vlaamsche feeste was het op het dorp, ge-*

lijk er onze voorouders zulke treffelijke wisten te verveerdigen. Elk verheugde en verblijdde zich, en iedereen wezen lag open te stralen van leute en van leven. In de herbergen mochten alle de leden van den stoet gaan maaltijden; het gemeentehuis hield trektement voor de raadsleden en hunne huisgezinnen. Iedere herbergier vist hoeveel tonnen bier hij mocht aftappen. Er waren bollingen met de krullebollen en de rechtelebollen, kegelspelen en mistklemming, zaklooping en pap-eting, benevens eene vrije ringsteking voor de ruiters; en daarbij vele andere vermakkelijke spelen voor kleeren, hespen en eierbeken. Als de ringsteking geëindigd was, wamen Jan en zijne vrouw de prijzen deelen. Tegen den avond wierd er onder de groene linden zedig en vreugdig gedanst op het geluid van trommels en fluiten, die op eenen optred van ijdele tonnen gerezen, maar gildig en statig aan 't laweiten waren. Boer Gampelaars, als eerste schepene opende den zwier met de jonge bruid, en preusch trippelde hij met zulk eene gezellin over het groene gras, terwijl de bruidegom boerinne Gampelaars over het perk geleidde. Moeder Van Hauteecke kreeg jonge beenen in haren ouden dag, en flikkerde vooruit, alsof zij nog maar drijmaal zeven en telde. De officier nam deel in den zwang, Frans loeg en leurde met den hoop en tot Eugeen toe scheen zijne veete vergeten te hebben. De vreugd wierd tot in den avond voortgezet; maar met den donkeren brak alle gewoel op, en als de wetklokke aan 't tienekleppen viel - (maar de koster had 't wel half elleve gemaakt) wierden op bevel van onzen jongen held, uit opzicht voor de geestelijkheid, - alle huizen geruimd en gesloten. Elk trok

naar 't zijnen, en dus eindigde die dag, zonder baldadigheden of nachtpartijen, maar elk en de een moest belijden, dat de C naars het kenden om feeste te vieren en inhuldigen te houden." (23).

In de roman komen ook enkele didactische brokken voor : de nefaste gevolgen van het alkoholisme, de opvoeding van de kinderen, de weldaden van de lichamelijke oefening; wellicht komt dat laatste uit zijn Engelse belevenissen en daarbij waren de van Doornes gesteld op jacht en paardrijden.

Lovende kritieken vinden we in *Rond den Heerd* d.d. 5.6.1881 - natuurlijk, want van Doorne was er medewerker - en ook in *Le Bien Public* die het Westvlaamse partikularisme zo aanprijst : "*La langue qu'il écrit est bien la vieille et bonne langue flamande, avec son allure abondante, pittoresque et nerveuse, en un mot, avec toutes les qualités populaires et natives dont l'esprit "néerlandais" et officiel l'a dépouillée.*"(24).

De roman is dus in Westvlaams geschreven en er zijn reeds hiaten in de taalkennis van van Doorne, te wijten aan zijn verblijf in Engeland. Het *Gentse Fondsenblad* d.d. 14.5.1881 en *Rond den Heerd* stippen er enkele aan.

9. Van Doornes bos (25)

Ingezeten en van Poeke en Ruiselede kennen dat bos en weten het liggen. In de roman wordt er meer dan eens over dat bos gewaagd dat op het gebied van Ruiselede ligt. De ligging ervan vinden

we in de roman : "Op omtrent een halve uur gaans van het vaderlijk huis, lag er een tamelijke breede wendinge bosch, die men in den wandel 'Van Noorden's wildernisse' noemde" (26). Daarin was ook een kapel opgetrokken : "'t Bouwke stond daar nederig genoeg, eene simpele vierkante bidplaats, met een halfrond choorken of apsis deraangevoegd. Bij zijden de groote deur stond er een zware ronde toren bij - en half in - het gebouw gelescht. De toren was met schietgaten doorsteken en met een gekanteeld bolwerk bekroond, en daar geheel het getrek door zware drummers geschoord stond en met veilranken bekleed lag, zag het er uit, alsof het eene oude overblijvende puine der middeneeuwen ware." (27).

Het bos is er nog - nu zijn het kanadabomen - en middenin ligt nog altijd de kapel geflankeerd met dat eigenaardig rond torentje.

Onder het altaar van de kapel liggen er drie stenen kisten : op de middenste lezen we :

Hier
Joannes van Doorne
Te Poeke geboren 2 Maart
1805 waer hij 38 jaar notaris
geweest heeft 18 jaar burgemeester
voorzitter van het Vicentiusgenootschap
en lid van kerk- en gemeenteraad
alwaer overleden op 22 april
1870

Aan de linkerzijde:
Justine van de Velde
2e huisvrouw ...

Aan de rechterzijde :
Augusta Rosalia Van Eeckhaute
1e huisvrouw ...

Tegen de linkermuur buiten het altaar ligt een kleinere stenen kist waarop we maar een onvolledige tekst konden ontcijferen :

"... ons lief Gustje
bij den Heer in vrede rust"

Tegen de linkerwand hangen er nog gedenkplaten : een voor Hendrik van Doorne en andere voor de familie Landrieu, verwanten van de van Doornes.

De huidige eigenaar van het bos stelt in de zomermaanden, op zon- en feestdagen, de kapel open voor het publiek.

10. De terugkeer

In februari 1901 hield Hendrik van Doorne een afscheidssermoen in de kerk van zijn parochie te Brixton en komt op rust te Poeke in het vaderhuis. Later kwam FLORA WELD zich bij hem voegen als gezelschapsdame. Ze was een anglikaanse bekeerlinge en stamde uit een aristokratische Engelse familie waarmee van Doorne bevriend was (28).

Nu van Doorne terug te Poeke is, knoopt hij opnieuw met het verleden aan. Hij schrijft in een brief d.d. 11.1.02 aan Dr. van Oye, zijn oude schoolvriend, die hij waarschijnlijk gedurende zijn verblijf in Engeland verwaarloosd had.

"Oude en onvergetene schoolgenoot,

Ik ben bezig met alle de Geest voortbrengselen van mijne schoolgezellen te vergaren en heb Gezelle's, de twee Verriest's, Karel De Ghelder's ... reeds op mijne planken. 't Ben zeker dat gij aan uwen ouden en nog toegekleefden vriend van over 45 jaren 't genoeg niet zult wijgeren (sic) en hem een lijstje te laten krijgen waarop de namen en de drukkers staan der werken door U uitgegeven. Ik woon nu voor goed te Poucques. Zou het U niet aanstaan van mij te komen een vernieuwende hand te drukken ?".

Het zal het begin zijn van een drukke correspondentie, waar literaire bespiegelingen aangesneden worden, waar het verleden opgeroepen wordt en waar ook nog het gedicht *Poucques* van Guido Gezelle aan bod komt.

In een brief d.d. 11.9.05 schrijft van Doorne dat hij reeds een tijdje met een "afgang" geplaagd zit en die kwaal zal aanleiding zijn voor een bezoek van dr. van Oye te Poeke. Daarop volgen bijna gedurende 30 dagen een brief of briefkaart van van Doorne : de patiënt schrijft meestal in het Engels aan van Oye die te Oostende woont. In detail geeft hij op wat zijn dieet is, de medikamenten die hij inneemt en beschrijft er de uitwerking van.

In een brief d.d. 21.2.26 slaakt hij de kreet "*sanatus sum*" (ik ben genezen).

In zijn rustjaren te Poeke heeft van Doorne een gedenkboek opgesteld, een

dankbare hulde aan zijn grote meester; spijtig dat het maar de Roeselaarse periode behelst. ALOIS WALGRAEVE, de biograaf van Guido Gezelle, heeft van Doorne te Poeke bezocht, die memoires gelezen en ze ruim benuttigd in zijn bekend werk : *Het leven van Guido Gezelle* (29).

In zijn laatste brief d.d. 23.7.13 aan van Oye gericht schrijft van Doorne dat hij aan kanker lijdt. Verder heeft hij het nog over de hoge leeftijd : *"Houd u wel aan uw leerstelsel dat gij tot honderden komet. Hier nabij heeft men over veertien dagen of drij weken - te Nevele - den honderdjarigen verjaardag van eene flinsche (sic) edelvrouwe gevierd, de moei van den Gouverneur van Oostvlaanderen ! Een onzer beste Vrienden, mijnheer Hulin, vader van den leeraar bij de Gentsche hoogschool is ook 95 te wegen ... en bij hem ontbreekt er weinig."*

Hendrik van Doorne gaf de geest op 13 september 1914. Het waren toen bange oorlogsdagen : rond die tijd was Aalst door de Duitsers bezet en uhlanen - Duitse lansiers met een verkenningsopdracht - werden in de Gentse omgeving gesignaleerd. Zo begrijpen we best dat er geen rouwbrieven verstuurd werden en de rouwdienst te Poeke reeds om 9 uur gecelebreerd werd. In *Le Bien Public* van 16 september stond er wel een overlijdensbericht verloren tussen de onthutsende verhalen over het oorlogsgeweld. Van Doorne zelf had de tekst van het bidprentje opgesteld : een zesstrofig gedicht waaronder vermeld : *"gedurig gebed van den lijdende"*.

Uit een brief van Flora Weld vernemen we dat hij sedert april bedlegerig was. Voorheen was hij nog een paar keer naar Engeland afgereisd om het kankergezwell waaraan hij leed met radium te laten behandelen.

In een tweede brief waar ze dr. van Oye bedankt voor zijn medevoelen in de rouw schrijft ze : "*All the library is here and the artistic objects and they will not be sold. Is there any book you would like as a souvenir ? Those of Gazelle (sic) are however to be given to his cousin*" (30).

Van Doorne was een kunstverzamelaar. Reeds voor zijn vertrek naar Engeland maakte hij jacht op kunstvoorwerpen. Het portret dat op de kaft afgedrukt wordt toont de kunstminnaar die een bord onder ogen neemt.

SLOT

Het verwondert ons enigszins dat WESTENBROEK een eerder kleinerend beeld van de Poekenaar heeft opgehangen waar hij schrijft : "*Hendrik van Doorne was, zagen we, een verzamelaar. Hij spaarde sanctjes en bewaarde deze oock in zijn ouderdom, hij legde albums aan waarin hij handtekeningen en opdrachten van beroemdheden verzamelde. Was hij in onze tijd jong geweest, dan zou hij postzegels, suikerzakjes of speldjes verzameld hebben.*" (31).

Laten we toch niet vergeten dat het, dank zij die verzamelwoede is dat heel wat autografen van Gezelle uit de

Roeselaarse periode tot ons overgekomen zijn. Van Doorne was tuk op antiek en exotische rariteiten. Dat hij ook "sanctjes" verzamelde zal geen heemkundige hem kwalijk nemen.

Was van Doorne minder begaafd dan de andere Gezelle-kinderen - zoals een Hugo Verriest, een Eugeen van Oye - dan is hij toch een volwaardige en trouwe leerling van de grote meester geweest.

Liefde tot Vlaanderen en zijn taal, vroomheid en missie-ijver, dat alles heeft Gezelle bij hem doen ontluiken.

+

+

+

NOTEN

In de aangehaalde teksten werd de oorspronkelijke spelling behouden, met uitzondering van het gedicht *Poeke* omgezet in de hedendaagse spelling door K. DE BUSSCHERE in GUIDO GEZELLE, *Volledige dichtwerken*, Antwerpen, 1971.

(1) Zo P. ALLOSSERY in *Jubileumuitgave van Guido Gezelle's volledige werken*, 1930, IV, p. 115-117.

A. VIAENE, *Guido te Roeselare*, in *Biekorf*, (1949), p. 217-231.

(2) J. WESTENBROEK, *Van het leven naar het boek. Onderzoek naar het ontstaan en de aard van Guido Gezelles Gedichten, Gezangen en Gebeden*, Kapellen, 1967, p.125-150.

J. DE MUELENAERE, *Randnoten bij een Nederlandse Gezellestudie*, in *Biekorf*, (1967), p. 171-176.

J. DE MUELENAERE, *Hendrik van Doorne van Poeke. De breuk in de vriendschap met Gezelle*, in *Album Antoon Viaene*, Brugge, 1970, p. 183-192.

J. DE MUELENAERE, *Hendrik van Doorne uit Poeke, missionaris in Engeland*, in *Biekorf*, (1971), p. 262-272.

(3) VAN LOO, *Portraits* (verzameling in Centrale Bibliotheek R.U.G.).

(4) DE POTTER en BROECKAERT, *Geschiedenis van de gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen*, 1ste reeks, dl. VI, *Poeke*, p. 24.

(5) E.H. L. DE JAEGER, pastoor te Poeke, was zo vriendelijk ons rond te leiden in dat gedeelte van het klooster en ons uitleg te verschaffen.

(6) De pasussen in dit gedeelte aangehaald, komen uit het *Gedenkboek van van Doorne*, handschrift door A. VIAENE uitgegeven, zie noot 1.

(7) *Jubileumuitgave* ..., XVII, p. 165.

(8) *Jubileumuitgave* ..., IV, p. 31-42.

(9) ... samengesteld door Jos. Alb. ALBERGINDH THYM, Amsterdam, p. 126-136. Zonderling dat de Gezelle-kenner Prof. BAUR van Doorne niet vermeldt in *Guido Gezelle en Oost-Vlaanderen*, in *Cultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen*, Gent, 1950, p. 145-184. Is Poeke dan toch een randgeval ?

[10] F. BAUR, *Gezelliana I*, in *Kultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen*, Gent, 1966, p. 107.

[11] *Jubileumuitgave* ..., II, p. 239-240. E.H. J. de Mûelenaere was zo bereidwillig ons een xerokopie van dat bidprentje te bezorgen.

[12] WESTENBROEK, *a.w.*, p. 135. In *Jubileumuitgave* ..., IV, p. 74-75 vermeldt ALLOSSERY nog niet dat het gedicht aan moeder van Doorne opgedragen was.

[13] Naam van de gespannen toestand tussen Vaticaan en Koninkrijk Italië na de overweldiging van de Kerkelijke Staat 1870 (Kath. Encyclopedie).

De jonge liberaal-katholieke clerus nam het op voor scheiding van Kerk en Staat. In een brief d.d. 1864 aan dr. van Oye : "*Fred Bonté, die ook eenen goeden was voor vooruitgang komt ons ontnomen te zijn.*" De briefwisseling dr. van Oye berust in de Centrale Bibliotheek van de R.U.G.; ze bevat 68 brieven of briefkaarten van van Doorne, waarvan 5 geschreven tussen 1856 en 1866; de rest tussen 1902 en 1913.

[14] *Jubileumuitgave* ..., XVII, p. 146.

[15] Briefwisseling dr. van Oye, nr. 23 (1864).

[16] *Rond den Heerd*. VolkswEEKblad door G. GEZELLE uitgegeven van 1865 af.

[17] A. WALGRAVE, *Het Leven van Guido Gezelle*, Amsterdam, 1923, dl. I, p. 279.

(18) A. WALGRAVE, *a.w.*, p. 252-253.

(19) J. de Mûelenaere ontdekte uiterst belangrijke nieuwe gegevens over de Engelse missies, inz. over die van van Doorne.

(20) DE POTTER ..., *a.w.*, p. 16.

Bij het ter perse gaan van onze bijdrage vonden we een tekst van A. WALGRAVE senior i.v.m. die legende. Zie bijlage.

(21) *Jan Van Noorde (of) onderwerping en betrouwen*, door HENDRIK VAN DOORNE, Gent, 1881.

Ons bestuurslid Juffr. I. BUYSSE bezorgde ons dit werk dat in de Openbare Bibliotheek van Poeke steekt. Het exemplaar, bewaard in de Centrale Bibliotheek R.U.G., heeft nog de blauw gekleurde titelplaat die een episode uit de roman voorstelt.

(22) J. DE MUELENAERE, *De Breuk* ..., *a.w.*, p. 187. Steller ontdekte dat van Doorne er heel wat pseudoniemen op na hield gevormd uit anagrammen, bijv. *H.K.E.Kapeeu=Poucke*; *Noordvane=van Doorne*.

(23) J. DE MUELENAERE, *a.w.*, dl. I, p. 240-242.

(24) Vertaling : "*De taal die hij hanteert is de goede en oude Vlaamse taal, met haar rijke, schilderachtige en nerveuze zwier, in één woord, met alle volkse en aangeboren kwaliteiten die de Nederlandse en officiële geest haar ontnomen heeft;*"

Toen vond *Le Bien Public* nog geen aanstoot in het sterk antifrans element in van Doornes roman.

(25) Juffr. I. Buysse heeft ons dat signaleerd en er ons heen geleid.

(26) J. DE MUELENAERE, *a.w.*, dl. I, p.63-64.

(27) J. DE MUELENAERE, *a.w.*, dl. I, p.107.

(28) In het Bevolkingsregister te Poeke werd Flora Weld ingeschreven op 30 januari 1909. In een brief d.d. 15.5.1905 aan dr. van Oye wordt reeds op de aanwezigheid van Flora Weld te Poeke gealludeerd. Ze werd er pas in 1933 uitgeschreven. J. de Muele-naere heeft over Miss Flora Weld een pers-klare bijdrage liggen die in *Fiekorf* zal verschijnen.

(29) De vader van Alois Walgrave was af-komstig van Poeke. Zie bijlage.

(30) Vertaling : *"Alle boeken en kunst-
werken die hier zijn zullen niet verkocht
worden. Is er een boek dat u graag als
souvenir verlangt ? Maar die van Gezelle
ānen aan zijn neef geschonken te worden."*
De brieven van Flora Weld, het bidprentje
en het portret van van Doorne steken even-
eers in de Briefwisseling dr. van Oye.

(31) WESTENBROEK, *a.w.*, p. 138.

J. VAN DE CASTEELE.

+

+

+

Nota van de redactie

Aloys WALGRAVE (1844-1908), vader van Aloï's, de Gezelle-biograaf, werd te POEKE geboren. Hij schreef verhalen en gedichten, werkte o.m. aan *ROND DEN HEERD*. De zoon priester heeft hem een vrome hulde gebracht in een lezing voor de Kon. Vl. Academie (Verslagen en Mededeelingen der K.V.A. voor Taal en Letterkunde. Maart 1926).

Het verhaal *HET KAPELLESTIK* verscheen in *LEGENDEN en GESCHIEDKUNDIGE VERHALEN*, door Aloys WALGRAVE (Gent, 1881).

+

+

+

HET KAPPELESTIK.

Het is oprecht wonderbaar hoe de verkeerde gebruiken van 't heidendom en de domste bijgeloovigheden de eeuwen doorleven en hoe gauw de beste gewoonten, de schoonste christene overleveringen bij ons christen volk, vergeten zijn. Welk Pouckenaar, bij voorbeeld, heeft er in zijn leven hooren spreken van Onze Lieve Vrouwe van Goe-Mare, of hoevele weten er nog waar het Kappellestik ligt? Misschien geen twintig op het gansche dorp, en nochtans en is het zoo lange niet geleden, dat die twee namen daar eene groote vermaardheid hadden.

Die ondertusschen nog het Kappellestik weten liggen zijn boer Loontjens' volk, immers, die menschen gebruiken het al lange en aan die er hun naar vragen zouden zij zeggen dat het dit stuk land is dat bijna rechtover het kasteel ligt, bezoomd door de kalsije naar Loo-ten-Hulle en den aardeweg naar Vijnckt, maar vraagt gij hun waarom dit alzo heet, dan zullen zij wellicht de schouders ophalen, want 't gene ik erover hebbe kunnen zamenkrijgen is weinig gekend. Ik wil er dan mijne geëerde lezers over mededeelen wat ik wete, hopende later nog verdere bijzonderheden te kunnen inwinnen.

Het was in den tijd dat de edele familie der Prud-homme d'Hally's Burggraven van Nieu-poort, Barons van Poucke, ten rijksten en ten machtigsten was. Hare deugd, hare vroomheid, eerlijkheid en mildadigheid maakte haar bemind en geacht van groot en klein, de verhevendste plaatsen in staat en leger wierden door hare leden bediend, noodlijdenden waren er in hunne heerlijkheden niet te vinden maar alleen dankbare onderdanen, die hunne weldoeners preezen en zegenden. Maar ziet, de boosheid kon zooveel geluk niet lijden en wekte onlusten. Zij spoog vier en vlamme tegen den edelen baron van Poucke, wierp hem de boonendste scheldnamen, de ontcerendste verwijzels toe en alles moest eindigen door een zwaar en gevaarlijk proces.

Wie zal den angst begrijpen van het edel stambuis? Name en *fortune* hingen van den uitslag der zaak af, en wie weet of de laster somtijds de waarheid niet zou beschamen?

Gefolterd door zulke pletterende gedachten, stond de goede Gravinne aan het voorhekken haars kasteels te wachten en ongeduldig den weg in te staren langst waar zij den bode wenschte te zien komen die haar het nieuws brengen moest. Vruchteloos gekken, hij kwam niet, en den angst der edelvrouwe sieeg ten top. « O God! » zuchtte zij in vertwijfeling, « wat gaat er van ons geworden? Ach helpt ons toch, o! Maria, » voegde zij er schielijk achter, en haar gelaat ontrimpelde, hare stem werd vaster, want de hope was weder in haar herte gedrongen bij dien zoeten name. « o Maria, Machtige Maagd, Troosteresse der bedrukten, toogt wie gij zijt; zendt mij spoedig goede

mare, en daar, op die plaatse doe ik u eene kapelle bouwen, waar de geloovigen uwe goedheid zullen komen prijzen en uwe gunsten afsmeeken. *

En ziet, zij hield de hand nog naar den gemelden grond uitgesteken, als zij haren bode reeds zag komen aangesnel. Hij kwam, al wat zijn peerd loopen kon, recht op haar af, en zwaaide van verre reeds den witten nensdoek ten teeken van zegepraal. Dit was het voorafgesproken sein, en de dankbare gravinne voegde hare handen biddend samen en zegde den lieven Heer en zijne medelijdende Moeder eenen herfelijken dank.

En als de bode daar was vertelde hij hoe het *proces* allerbest was afgelopen, hoe er het edel geslacht der de Nieuports niets als nieuwén roem en eere had gehaald, en hoe het gediend had om hunne oude goede fame en gekende eerlijkheid te bevestigen.

Van zelfs dat de vreugde groot was en dat Onze Lieve Vrouwe niet vergeten wierd. Eene schoone kapelle kwam op de aangeduide plaatse tot stand, een houten beeld wierd verveerdigd, en eene prachtige *ex voto* of beloftekwijting gemaakt en boven den autaar gehangen. Dien *ex voto* was eene geheele schilderije: in het midden stond de Moeder Maagd verbeeld, en de Grave en de Gravinne zag men, elk langst eenen kant geknielt, zij hielden hunne handen samen gevouwen en schenen hunne weldoenster eenen vierigen dank aan te bieden. Verders was het gansche voorval, dat het stichten dier kapelle veroorzaakte, overal op de openblijvende plaatsen in gouden letteren te lezen.

En dit alles hebben de fransche beeldstormers in den besloten tijd vergruisd, gescheurd of geroofd; alleen het vereerde beeld van Onze Lieve Vrouw van Goe-Mare, zoo als men zei, kon verdoken worden, en mocht bij het heropenen der kerken ook weder het licht zien. Sedert is het jaarlijks den geloovigen ter vereering voorgesteld op den rustaltaar, die voor de processie van Onze Lieve Vrouw Hemelvaart wordt opgericht, en men ziet nog op den voet met gouden letters het oud fransch opschrift: *Nostre Dame de bon Nivel*.

Maar wanneer is dit zooal gebeurd en wat voor een proces mag dit geweest zijn, zult gij mij vragen! Ik heb u verteld wat ik wist en meer en hebbe ik er niet kunnen van vernemen; wonderlijk genoeg, want het beeld en schijnt niet ouder te zijn als van de vorige eeuw, of van het einde der zeventiende, ten langsten. Nu, die daten doen weinig ter zake; het zij ons genoeg hier uit te leeren hoe vieriglijk gedvruchtig onze oude Heeren waren en wat ijver onze deftige voorvaders toogden om eene vereerde beeldtenis aan ontheiligende handen te ontrukken.

Laat ons hopen, dat de edele spruite aan wiens zorg dit Onze Lieve Vrouwenbeeld thans is toevertrouwd niet min ijver als de goede gravinne voor de glorie van Maria zal toogen, en dat de brave Pouckenaren nog te vooren zullen mogen hulp en troost gaan zoeken bij hunne beminde Lieve Vrouw van Goe-Mare!

EEN OUDE NEDERZETTING TE NEVELE ?

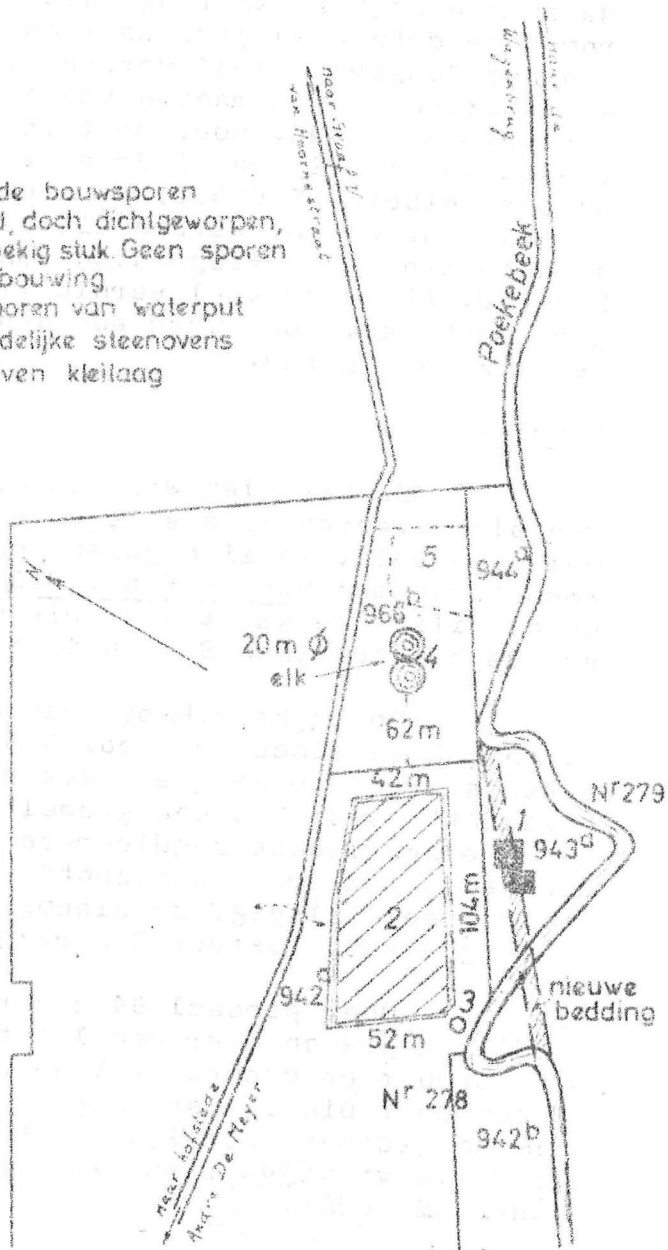
Reeds geruime tijd had de dienst van waterwegen een plan opgemaakt om de Poekebeek te kanaliseren en te nivelleren. Daartoe zou de beek op vele plaatsen worden rechtgetrokken en zou ze haar vroegere bedding verlaten. Dat was o.m. het geval even buiten Nevele in westelijke richting, waar de beek zich kronkelt door de weiden en akkers. Volgens de gegevens van de waterdienst beliep het debiet van de Poekebeek in 1971 ruim 21.000.000 liter water.

Voor de werken een aanvang namen heb ik op de plaats waar de nieuwe bedding zou worden gegraven een voorlopig bodemonderzoek uitgevoerd, om na te gaan of er archeologische vondsten mochten verwacht worden. Maar niets wees erop dat het de moeite zou lonen de graafwerken van dichtbij te volgen.

Op 20 september 1973 werd ik door dhr. Eric VAN HAVER erover ingelicht dat men bij het graven van de nieuwe bedding op allerlei stenen, stukken hout en afval was gestoten, een weinig oostelijk achter de voormalige St.-Mauritiusmelkerij.

Van dat ogenblik af werden de werken gevolgd maar het was niet mogelijk voortdurend toezicht te houden. De zware graafmachines hadden reeds de fundering van een gebouw, bestaande uit steen en hout, doorsneden en vernield. De aarde en het puin van dit gebouw lagen nauwelijks 80 cm onder het maaiveld en werden zo gemakkelijk met de bulldozer weggeschaafd. Een 100-tal meter oostwaarts werd met dat

- 1 Vernielde bouwsporen
- 2 Omweld, doch dichtgeworpen, rechthoekig stuk. Geen sporen van bebouwing.
- 3 Bouwsporen van waterput
- 4 Vermoedelijke steenovens
- 5 Afgegraven kleilaag

puin een bocht in de beek opgevuld. Op die plaats heb ik in de aangevoerde aarde de eerste stukken en fragmenten van Gallo-romeinse dakpannen gevonden; op de plaats van het "ongeval" zelf werden soortgelijke scherven en fragmenten van inlandse potterie gevonden. Door de tussenkomst van de heren Eric en Wilfried VAN HAVER en dhr. Albert DE CLOET, die bestendig ter plaatse waren, werden mij allerlei stukken pannen en fragmenten van potterie bezorgd. Al is er veel vernield door de graafmachines, toch werd een schone hoeveelheid nog gered.

Ligging

De percelen waar de werkzaamheden plaatsvonden zijn gelegen op de wijk Ham te Nevele. Ze zijn gekend onder het kadastrernummer Sectie E nr. 943 en 942a. Op de militaire kaart ligt die plaats tussen de hoogtelijnen 9 m en 10 m.

Op de bodemkaart van Prof. Dr. R. TAVERNIER vinden we voor 943a "sterk gleyige grond op zandleem met reductiehorizont"; voor het ene gedeelte van nr. 942a "droge lichte zandleemgrond met verbrokkelde textuur B horizont" en voor het andere deel "gleyige zandleemgrond met sterk gevlekte textuur B horizont".

Door perceel 943a werd de nieuwe bedding gegraven over een lengte van 108 m, waardoor de bochten 279 en 278 werden afgesneden. Die laatste bocht werd opgevuld en gedempt, terwijl 279 behouden bleef als visvijver, nu eigendom van dhr. Albert DE CLOET.

Door het graven van die nieuwe bedding in perceel 943a werd een primitief bouwsel vernield. Enkele vondsten trokken onze bijzondere aandacht.

Onderzoek

Daar de vernieling rondom zich gegrepen had kon geen sprake zijn van een ingrijpend onderzoek, toch werd een poging gedaan om wat klaarheid in de zaak te brengen.

Eerst werd een luchtfoto van Nevele (uitgave Kartografisch Instituut, Ter Kameren, Brussel) bestudeerd, maar hij vertoonde boven dat gedeelte van het dorp een wolkenvlek.

Op een andere luchtfoto (Aero Survey, St.-Niklaas) vertoont zich in het gras van perceel nr. 943a een duidelijke aftekening van een aanleunend gebouw. Perceel 942a is akkerland en vertoont de aflijning van een groot rechthoekig vlak, terwijl in de nabijgelegen weide van hetzelfde perceel twee aaneenrakende cirkels zichtbaar zijn.

Toen ik die foto's aan Prof. Dr. P. VERMEERSCH, hoogleraar te Leuven maar afkomstig van Deinze, toonde, was hij het met mij eens dat we hier voor een niet nader te verklaren bouwsel stonden.

Perceel 943a konden we wegens de nieuw gegraven bedding niet meer onderzoeken, alleen enkele vondsten werden geborgen die verspreid lagen links van de bedding.

Perceel 942a, wel het merkwaardigste, werd op 23 december 1973 onderzocht. Samen met ons bestuurslid Daniël D'HOOGHE heb ik het perceel opgemeten en steekboorproeven verricht. Hier werd dan ook een soort omwalling teruggevonden zoals op de luchtfoto zichtbaar is. Deze gracht bleek opgevuld te zijn met een donkere aardspecie, die na het ploegen een mooie vertekening geeft op de akker. Die omwalde rechthoek meet 103 m aan de ene zijde, 104 m aan de andere. De korte zijden volgen ongeveer de vorm van het perceel en meten 42 en 52 m. De straatgracht ligt op 17 m van de weg. Bij de zeer vele steekproeven en boorproeven werd op dit perceel niets gevonden dat op bewoning wijst.

In de weide die oostwaarts aan de voorgaande paalt werden op 62 m afstand van de boven beschreven rechthoekige plaats, twee aan elkaar rakende cirkels gevonden met elk 20 m doormeter. Ook op die plaats werden boorproeven verricht die telkens kleine deeltjes gebakken stenen aan het licht brachten. Die weide is in de omgeving van deze plaats voor een groot gedeelte afgegraven.

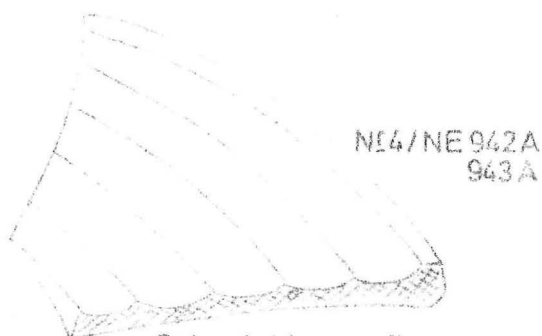
De vondsten

A. Stukken en fragmenten van dakpannen en bouwstenen

1. Fragment van een dakpan, 17x17x2 cm, zijrand van 2 cm; rood, hard gebakken.
2. Fragment van een dakpan, 13x9x2,5 cm, zijrand van 2,5 cm; rood met brandsporen.

Ruw grijs aardewerk : schaal 49 cm ϕ

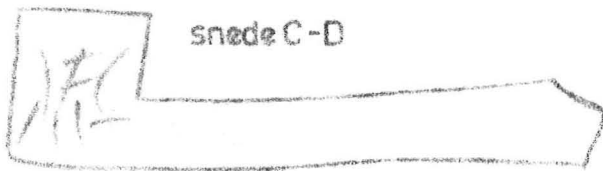
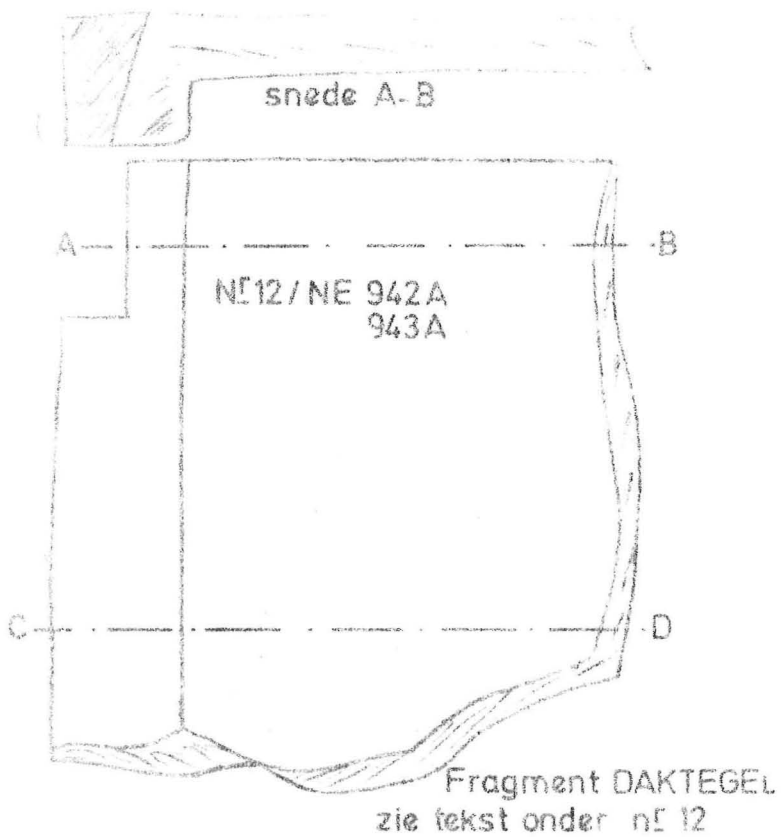

Schaal blauw-grijs
gelijklopende strepen,
vingerindrukken

fragmen van oor, gerugd,
gelobd, beige kleur, ruw

3. Fragment van een dakpan, 13x6,5x2,2 cm, zijrand van 3 cm; rood, zacht gebakken.
4. Fragment van een dakpan, 11x6,5x2,5 cm, zijrand van 3 cm; rood, zacht gebakken.
5. Fragment van een dakpan, 6,5x6,5x2 cm; licht-rood, zacht gebakken.
6. Fragment van een dakpan, 16x11x2,2 cm, zijrand van 2,5 cm; rood, gebakken, kern grijs.
7. Fragment van een dakpan 24x18x2,4 cm; rood-roze, blauwe kern, hard gebakken, een plat gedeelte.
8. Fragment van een dakpan 16x9,5x2,4 cm; rood, vertoont uitslijting in het plat gedeelte.
9. Fragment van een bouwsteen, 14x12x4,5 cm; rood, gebakken.
10. Fragment van een bouwsteen, 5x7x4,5 cm; grijs, vertoont brandsporen.
11. Fragment van een bouwsteen, 17x22x6 cm; rood:
12. Fragment van een dakpan, 20x16x2,5 cm, opgaande zijwand van 2,5 cm; rood.
13. Fragment van een dakpan, 15x10x2,5 cm; rood, hard gebakken.
14. Fragment van een tegel, 18x12x2 cm; brandsporen, roodgrijs; heeft een X als inkeping.
15. Fragment van een tegel, 10x10x1,9 cm; rood.

16. Fragment van een tegel, 7x8x1,8 cm; grijs-rood, brandsporen; heeft een X als inkeping.

B. Gebruiksaardewerk

1. Fragment van een schaal, 49 cm doormeter; omgeslagen zijrand; hard, grijs aardewerk.

2. Fragment van een kom, 7x7 cm, 1 cm dik; bodem 2 cm; lichtbruin.

3. Fragment van een kom, 6x8 cm, 1,6 cm dik; ruw, grijs aardewerk; klei met kleine keitjes en steentjes gemengd.

4. Fragment van een schaal, 27,5 cm doormeter; versierd met evenwijdige strepen (vingerindrukken); grijs aardewerk.

5.6.7. Drie kleine stukken grijs aardewerk.

8. Fragment van een oor, 5 cm breed, gebold; bleek tot beige, blauwgrijze kern.

9. Fragment van een oor met aanzethals, 8,5 cm, 2 cm doormeter; brandsporen; beige.

C. Hout

Een stuk eik, gespleten; lengte 1,38 m; aangescherpt uiteinde, aan de bovenzijde afgeplat vlak voor het aanleunen of aanpassen van een ander stuk. Vertoont aan de bovenzijde een doorgeslagen of doorgebrande opening van 2 cm aan het einde en 3 cm bij het begin.

BESLUIT

Terecht kunnen we ons afvragen wat dat allemaal te betekenen heeft. Een juist antwoord zal wellicht nooit kunnen gegeven worden. Nochtans kunnen uit de vondsten enkele vermoedens worden afgeleid.

De fragmenten van daktegels en bouwstenen zijn ontegensprekelijk van een gebouw. Hoewel deze stukken Gallo-romeins aandoen, leunt de bouwwijze, nl. twee aan elkaar rakende funderingen, meer aan bij de Frankische periode, want die daktegels en stenen zijn zeer lang in gebruik geweest (zie nrs. 1 tot 16).

De bewerkte eiken paal met de afgeplatte zijkant en de ingebrande opening duidt op een onderdeel van een bouwwerk. Het inbranden van openingen met een gloeiende spil - wat een smid nog steeds doet wanneer hij een as of dgl. moet plaatsen - is een gebruik dat onze vroege bewoners reeds kenden.

De fragmenten gebruiksaardewerk wijken wel af van het Gallo-romeinse type. Het oorfragment (nr. 8) met zijn dubbelgerugde vorm, komt voor in de 4de eeuw, wat op de Frankische tijd wijst.

De grote rechthoek, waarvan de omwalling is opgevuld met donkere aarde en die zich aftekent in het nabijgelegen perceel, is vermoedelijk een slaap- of schuilplaats geweest voor vee of een beveiliging van een akker.

De kleine cirkel komt van een dichtgemaakte waterput.

De twee rakende cirkels in de andere weide wijzen, door de nabijheid van de beek, de afgegraven kleilaag, de sporen van zeer vele kleine stukjes aardewerk, en de stukjes houtskool, op een oven.

De daktegels en stenen hebben dezelfde kleispecie als de grond. Zelfs een stuk ruw aardewerk (nr. 3) vertoont de kleine steentjes en zandkorreltjes zoals de daktegels. Dat alles laat vermoeden dat ter plaatse werd gebakken.

Verrassingen in acht genomen kan men toch zeggen dat de vondsten afkomstig zijn van de inwoners uit noordelijk of Saksisch-Frankisch Taxandrië, die zuidwaarts afzakten en voor hun veeteelt en landbouw een vruchtbare akker zochten en zo de Schelde, Leie en bijrivieren bereikten op zoek naar geschikte plaatsen

De vondsten te Nevele moeten gedateerd worden tussen het einde van de 4de tot het midden van de 5de eeuw.

Geraadpleegde werken

A. BRUYN, E.H. BUNTE, Tweeduizend eeuwen Nederland, Den Haag, 1961.

D.P. DE BLOK, De Franken. Hun optreden in het licht der historie, Bussum, 1968.

S.J. DE LAET, Archeologie en haar problemen, Antwerpen-Amsterdam, 1957.

S.J. DE LAET, A. VAN DOORSELAER,
M. DESITTERE, H. THOEN, Oudheidkundige
opgravingen en vondsten in Oost-Vlaander-
ren, in Kultureel Jaarboek voor de Pro-
vincie Oost-Vlaanderen, Gent, 1965.

F.L. GANSHOF, La Belgique Carolingienne,
Bruxelles, 1958.

T. LUYKX, Cultuurhistorische Atlas van
België, Brussel, 1954.

M.E. MARIEN, Oud-België, van de eerste
landbouwers tot de komst van Caesar,
Antwerpen, 1952.

R. TAVERNIER, De Bodemkaart van Nevele.

C.V. TREFOIS, Ontwikkelingsgeschiedenis
van onze landelijke architectuur,
Antwerpen, 1950.

H. VAN DE WEERD, Inleiding tot de Gallo-
romeinsche archeologie der Naderlanden,
Antwerpen, 1944.

A. JANSSENS

+

+

+

HET LANDSCHAP IN HET LAND VAN NEVELE

Onder deze titel verscheen in ons vorig nummer het tweede gedeelte van de lezing van Prof. Dr. R. Prof. Dr. R. TAVERNIER, gehouden op onze statutaire vergadering van 20 januari 1974 te Nevele.

Zoals het eerste gedeelte is ook het tweede gedeelte een samenvatting van de bandopname tijdens die lezing gemaakt.

De auteur van die samenvatting is niet Prof. Dr. R. TAVERNIER, zoals verkeerdelijk stond aangegeven in ons vorig nummer. Alleen de redactie is verantwoordelijk voor de onnauwkeurigheden of al te eenvoudige voorstellingen die eventueel in beide bijdragen voorkomen.

J.L.

VOLKSGENEESKUNDE (vervolg)

Zoals verwacht, is er op de eerste aflevering van "Volksgeneeskunde" kritiek gekomen - Keelpijn geneest men niet met een zwart lint rond de keel, maar met een kous. De kous moet bovendien gedragen geweest zijn. Kousen waren in vaders-moeders tijd meestal zwart, vandaar dat men nu de genezende kracht toeschrijft aan de zwarte kleur. We weten nu beter : het is niet de zwarte kleur die het "doet" het is de kous (Waarschijnlijk is een lange, gebreide vrouwenkous ideaal - neem zekerheidshalve toch een zwarte).

Rapen zijn zelfs voor stropers een wonderbaar"geneesmiddel,, : een stroper ("pensejager") neemt steeds zijn voorzorgen; hij trekt er op uit met een vloeren broek en een lederen vest. Bij botsingen met de jachtopziener beletten deze "zware stoffen" dat het schroot -(zaad, loden bolletjes) doordringt tot in de huid. Als deze bolletjes nu toch tussen"vel en vlees" terecht komen zal de stroper de getroffen delen met rapeschijffjes beleggen en er een doek rondbinden. Na een dag en een nacht trekken de rapen de loden bolletjes zo uit de huid. (Dit geschiedt meestal met een "kleine" verzwering, maar dit laatste zegt de stroper er meestal niet bij).

Maartse sneeuw is een probaat geneesmiddel voor ontstoken ogen. Brandwonden dekt men af met leliebladeren op olie. Die leliebladeren verdrijven wratten. Men staat verstomd hoe groot het aantal remedies is tegen wratten. De wetenschap twijfelt er sterk aan dat er waar-

heid schuilt in een van die bekende remedies, maar toch hoorde ik reeds van een dokter, dat alles afhangt van het feit of men in deze remedie kan geloven.

Reeds gehoord van iemand die van de "vuile flasce" of van de "zwarte flasce" gehad heeft ? Wordt ironisch gezegd als een patiënt na een verblijf in een hospitaal overlijdt, zonder dat "men" weet aan welke ziekte hij overleden is: "Ja, ja" een trek aan de pijp en de oude orakelt "hij hee van de zwarte flasce gehad". Wat voor een brouwsel er in die fles zou zitten ? Een drankje gemaakt van brokjes wijnsteen en rabarber. Afblijven hé!

(wordt vervolgd).

G. SCHAECK.

+

+

+

GESNEUVELDE NEVELAARS IN HET LEGER

VAN NAPOLEON

Deze gegevens werden geput uit de overlijdensregisters van de gemeente Nevele. Ik dank hier dhr. P. Van de Castele, gemeentesecretaris van Nevele, voor zijn vriendelijke medewerking.

1. DE STEUR, Joseph, Valère, 13e Regiment infanterie, 5e Compagnie, oud 25 jaar, gesneuveld op 22.2.1806 te Wenen, Oostenrijk.
2. CAMPE, Jean, Joseph, zoon van Pierre en Jeanne VAN OOST, "fusilier" in het 103e Regiment Infanterie, oud 25 jaar, kwam in het "Hospital Sedentaire" te Straatsburg en overleed er op 6.5.1806.
3. PAUWELS, Constant, zoon van Pierre en Marie-Jeanne DE CLERCQ, oud 22 jaar, 13e Regiment Infanterie, kwam in het hospitaal van Dyon en overleed op 6.7.1807.
4. VAN DER VENNET, Jacques, 103e Regiment Infanterie, overleed in het hospitaal van Straatsburg op 8.12.1807.
5. COLPAERT, Jean, was deserteur uit het 82e Regiment Infanterie en overgebracht naar het 24e Regiment Infanterie, overleed in het hospitaal van St.-Denis op 15.1.1808.
6. HERTOGE, Pierre, oud 26 jaar, "fuselier" bij het 7e Regiment Infanterie, 2e Bat., 7e Comp., kwam in het hospitaal van Grenoble, kreeg hevige koorts en overleed op 12.7.1807.

7. DE CORTE, Donatien, oud 22 jaar, "Conscript" (dienstplichtige), afgevoerd naar Frankrijk, overleed te Montelimar op 9.12.1807.
8. LAMBRECHT, Bernard, 19 jaar, overleed in het militair hospitaal van Metz op 29.8.1808, behoorde tot het 2e Bataillon "principal du Train d'artillerie", 3e Comp.
9. BETTENS, Pierre, "fusilier" der "cohorte de la garde nationale du département de l'Escaut", kwam in het hospitaal van Gent en overleed er op 29.10.1808 "par suite de hydropisie" (waterzucht).
10. VRIEZE, Albert, oud 28 jaar, soldaat in de "Train d'artillerie", 3e Reg., 8e Bat., 1e Comp., overleed te Bordeaux op 29.12.1808.
11. VAN NEVELE, Jean, zoon van Jean en Jeanne VERMEIRE, "fuselier" bij het 24e Reg. Inf., 3e Bat., 3e Comp., stamnummer 2227, overleed ten gevolge van een schotwonde te Saragossa, Spanje, op 31.12.1808.
12. DE WEERT, Augustin, oud 20 jaar, "fuselier" van de Reservecompagnie in het Scheldedepartement, overleed te Brussel op 9.12.1809.
13. MORTIER, Jean, zoon van Pierre en Livine VAN DER DONCKT. "Voltigeur" (verkenner) in het 112e Reg. Inf., 2e Bat., 2e Comp., stamnummer 2859. Sneuvelde op het veld op 12.8.1809 te Wagram, Oostenrijk.

14. MEGANCK, Joseph, "fuselier" van het 7e Reg. Inf., 1e Bat., 3e Comp., stamnummer 4697, zoon van Jean-François en Isabelle DE COCK. Stierf in Spanje te Barcelona op 11.8.1809, was gewond te Arbos in Catalonië.

15. DE GRAEVE, Augustin, 21 jaar, "chasseur" van het 12e Reg. lichte infanterie, stamnummer 9898, geboren te Poeke, overleed te Auval de Grace, op 27.4.1810.

16. VAN HOVE, François, 22 jaar, zoon van Pierre en Marie TUYTSCHAEVER, was uit dienst ontslagen, werd in het hospitaal van St.-Quentin opgenomen en overleed er op 5.8.1810.

17. STEYAERT, Augustin, 21 jaar, zoon van François en Marie DANNEELS, was dienstweigeraar veroordeeld tot "travaux publiques", verbleef in het kamp de Requisal in Bellicour en overleed er op 18.4.1811.

18. VAN DE PUTTE, François, was "sapeur" (geniesoldaat) in het 2e Bat., 2e Comp., kwam in het hospitaal van Santarem in Portugal en overleed er op 25.11.1810.

19. MORTIER, Jean-Pierre, zoon van François en van Catharina DANNEELS, "fuselier" van het 103e Reg. Inf., 3e Bat., 2e Comp., stamnummer 3193, overleed in het Hospitaal de la Sangre te Sevilla in Spanje op 5.10.1810.

20. DE MEYER, François, "fuselier" van het 50e Inf. Reg., 5e Bat., 3e Comp., kwam in het hospitaal de Levêche te Pamplona, Spanje, overleed er op 31.10.1810.

21. VAN HESE, Constantin, te Meigem geboren, "fuselier" van de 100e Inf. Reg., 3e Bat., stierf te Warschau op 8.8.1808 in het hospitaal de Cadets.

22. DE ROOSE, Jean-Baptist, "voltigeur" in het 5e Reg. Inf., 2e Bat., stamnummer 4368, gewond te Mataro, Spanje, overleed op 22.11.1811, zoon van Joseph en Caroline COPPENS.

23. COREYN, Jean, zoon van Philippe-Jacques en van Petronella VERMEIRE, "voltigeur" in het 116e Reg. Inf., 2e Bat., stamnummer 3040, overleed door verwonding in het kamp van Taragona, Spanje, op 22.11.1811.

24. VAN RENTERGHEM, Lievin, oud 20 jaar, zoon van Jacques en Caroline MAES, behoorde tot het 60e Reg. Inf., 5e Bat., 2e Comp., in het hospitaal van Zwolle overleed hij op 5.7.1811 aan "fièvre nerveuse".

25. DE CLERCQ, Josse, was matroos leerling van de "11e équipage de haut bord", 2e Comp. "provenant du Vaisseau l'Eglaan", hij overleed te Brest op 12 april 1812, was 21 jaar oud.

26. DE CLERCQ, Constantin, zoon van Jean en Marie Magdalena GOETHALS, oud 26 jaar, behoorde tot het 103e Reg. Inf., 1ste Bat., 3e Comp., stamnummer 4435, overleed in het hospitaal van Cajo in Andalusië.

27. VAN MALDEGEM, Albert, zoon van Jean-François en Apoline RAES, oud 27 jaar, was dienstweigeraar van de lichting 1806, ingedeeld bij het 65e Reg. Inf. als vaandeldrager, onder de wapens sinds 4 juni 1810,

stamnummer 9088, overleed te Vittoria, Spanje, op 28.10.1811.

28. VAN HULLE, Jean, was dienstweigeraar, 22 jaar oud, gevangen genomen, naar Veere gevoerd, overleden op 22.9.1812.

29. ROBEYT, Jean-Baptiste, dienstweigeraar, gevangen naar Veere gevoerd, oud 21 jaar, overleden aldaar op 22.10.1812.

30. LOONTJES, Pierre, Jean-Baptiste, "chasseur" van het 37e Reg. lichte infanterie, 1e Bat., 2e Comp., in het hospitaal van Mainz overleden op 12.2.1814.

31. DANNEELS, Jacque, "fuselier" van het 7e Reg. Inf., 2e Bat., 6e Comp., kwam in het hospitaal van Braunau, Oostenrijk, waar hij stierf op 27.9.1807, ten gevolge van "anevrisme à laarte" (*sic*), zoals werd vastgesteld "par ouverture du cadavre".

32. DE JAEGER, Bernard, zoon van Pierre en van Petronelle VAN WERBERGHE, 22 jaar oud, ingedeeld als "fuselier" van het 34e Reg. Inf., 2e Bat., 4e Comp., overleed te Maastricht op 13.8.1813.

33. HENDRICK, Pierre, "fuselier" van de 87e halve brigade, 1e Bat., 8e Comp., werd verwond, kwam in het hospitaal te Embrun, Frankrijk, overleed er op 11.12.1799.

34. VALERE, Joseph, 23 jaar oud, "chasseur" bij het 13e Reg. Inf., "Bataillon de l'Elite", 5e Comp., overleed in het hospitaal van Esterholz, op 26.2.1806.

Er waren in Nevele 54 deserteurs opgegeven.

A. JANSSENS.

K R O N I E K

1. VERSLAGEN

- Wandeling naar de Kranepoel (Krompoel)
op zondag 6 oktober

Om 3 u. startten 108 wandelaars. De lucht zag grijs maar gelukkig viel geen regen als we de smalle Katteweg door-trokken. Meester Leenknecht had voor een tekst gezorgd en de eerste halte werd ge-houden aan de duiventil van Spildoorn. De herbergen van Bellem lieten we ongemoeid, het schepenhuis trok de aandacht.

De "Krompoel" - hoeveel leden van onze heemkundige kring zouden hier le-ren zwemmen hebben? - lag eenzaam tussen de Bellemse bossen. Waarom werd dit prachtig gebied niet aangekocht om als passief recreatieoord dienst te doen? De dreven naar Markette (wijk van Bellem) zijn enig in deze herfsttijd.

We slurpten Reibroekse koffie onder een afdakje, maar hij smaakte er niet minder om. De laatste loodjes naar Hansbeke-station wogen wel zwaar, maar een bezemveger hoeven we tot nog toe niet in te schakelen.

Tot de volgende tocht en 't mag zelfs niet te lang duren, zegt "men".

G.S.

Hierna volgt de tekst die aan de aanwezige wandelaars werd uitgereikt en die werd samengesteld door ons bestuurslid van Hansbeke, dhr. R. LEENKNECHT.

"Door de overvloedige regenval in de maand september werden we genoodzaakt op verharde wegen te blijven. De deelnemers verzamelen aan het station van Hansbeke. Langs de Kerkweg en de Katte-
wegel trekken we naar de kasteeldreef om door het Park de Veldstraat te bereiken.

Voorbij de vroegere brouwerij ziet u de zeer goed gerestaureerde kapel "Nood zoekt troost" met het erbij horend kapelhuis. Rechts van de kasseiweg naar Bellem ligt de zeer interessante omgeving van Spildoorn.

De Brugse vaart werd daar gegraven in de bedding van de voorhistorische *Dorma* (Durmen) in de jaren 1613-1623. Op de zuidelijke oever stonden verscheidene "forten" of versterkingen. Het voornaamste van die forten, het groot fort Sint-Filips, stond op de plaats waar nu de hoeve Spildoorn gelegen is.

De parochie werd zeer waarschijnlijk omstreeks 1240 gesticht. De naam BELLEM duikt voor het eerst op in de rekeningen van de baljuw van de Oudburg over het jaar 1291. Het kasteel werd door de familie Rijm, de dorpsheren van Bellem, gebouwd omstreeks 1650. In 1655 werd Bellem tot baronnie verheven. In 1815 werd het nog, samen met de kasteelhoeve, volledig herbouwd. Thans is het kasteel een rust- en retraitehuis voor kloosterzusters (Mariahove). Bellem bezit nog vier duiventorens. Die van het kasteel is heel merkwaardig. Het is een stevig, uit baksteen opgetrokken bouwwerk (XVIe eeuw), met achtkantig dak. In top staat een haan-

silhouet als windwijzer, een oeroud symbool der waakzaamheid en waarschuwing. Onder de oversteek van het dak zijn een zestigtal vluchtgaten. Binnenin bevat de toren een driehonderdtal wooncellen waarin evenveel koppels konden nestelen. Het onderste gewelfd gedeelte zou als gevangenis dienst gedaan hebben.

De oudste vermelding van een kapel te Bellem dagtekent van 1435. De kerk kan niet groot geweest zijn, want in 1630 telde de gemeente nog maar 500 inwoners. Bellem had veel te lijden van de godsdiensttroebelen, en van de latere invallen van de Fransen. In 1600 was de kerk totaal verwoest, omstreeks 1620 werd ze herbouwd. In 1944 werd ze andermaal door brand verwoest. Rond het stemmige Dorpsplein staan verscheidene goed bewaarde of gerestoreerde oude woningen. Let vooral op het Schepenhuis, en op de fraaie deuroplijstingen.

De neogotische kapel in de Lostraat werd omstreeks 1860 opgericht en is toegewijd aan O.L.Vrouw van Zeven Weeën.

De KRANEOEL. In 1726 lezen we nog dat *"Bellem zo leege lag dat het meestal bestond uit zure gronden, begroeid met biezen, en sterk geïncondenseerd door het water, zodat het nauwelijks bequaem was om er beesten in te weiden"* (Gemeentearchief van Aalter). Jacob Lieven Van Caneghem, die dank zij het invoeren van de mechanische spinnerij zeer rijk geworden was, kocht in 1808 het domein van Bellem. Hij herbouwde het kasteel en liet al de heiden ontginnen en bebossen. De Kranepoel deed

hij verdiepen en afdammen zodat het de enige vijver is die tot op heden bewaard bleef. De Kranepoel staat in 1811 aangegeven met een oppervlakte van 23,5 ha. Vroeger was hij ongetwijfeld veel groter. Nu is de Kraenepoel nog ongeveer 22 ha groot, het is een heerlijk natuurreservaat, enig mooi gelegen in een kader van naald- en loofbossen, omringd door prachtige bosdreven. Met zijn drie schilderachtige eilandjes zou dit domein een ideaal ontspanningsoord kunnen zijn voor de bewoners van de omliggende gemeenten, maar onder tusschen is de Kranepoel verkocht aan twee verschillende eigenaars, die er een dam dwarsdoor legden, om hun eigendom af te palen ! Hij blijft dus ontoegankelijk, en intussen verandert die mooie vijver in een onogelijk moeras.

De terugweg gaat door de wijk Markette. In 1600 was dit een 31 ha groot goed dat behoorde aan de Cisterciënzerinnenabdij van MARQUETTE bij Rijsel.

De totale oppervlakte van Bellem is 1208 ha. Het aantal inwoners schommelt rond de 1500. De meest vermaarde gebeurtenis te Bellem was telkens weer het "Waterfeest", op de derde zondag van juli. Stel het u eens voor ..... De vaart te Bellem ..... Langs beide zijden een prachtige rij zware beuken ..... Tussen een houten en een stenen windmolen ligt de brug ..... Dat was het decor ! Op de beide oevers een wemelende, bonte massa ..... De bargie vormt de tribune. (De dames en heren kunnen er gaan zitten voor de prijs van één cent.) Programma : allerlei spelen op en rond het water .... 't Is voorbij !!"

2. AANKONDIGINGEN

- Op zondag 17 november spreekt voor ons pater P. DE BRABANDERE over "Waarde en Onwaarde van de parapsychologie". Het belooft een boeiende voordracht te worden over proeven met animisme, spiritisme, enz. De lezing is bedoeld als een diepere aanvulling op de lezing van dhr. T. PENNEMAN vorig werkjaar over "Volkssagen en Volksgeloof".

We verwachten al onze leden en belangstellenden.

- Op zondag 1 december spreekt in de parochiezaal te Meigem, om 15 u., dhr. R. VAN DER LINDEN over "Sint-Niklaas hier en elders. Verscheidenheid in legenden en gebruiken". De lezing wordt prachtig geïllustreerd met dia's.

Dhr. R. VAN DER LINDEN is lid van de koninklijke commissie voor volkskunde, voorzitter van de koninklijke bond der Oostvlaamse volkskundigen en o.m. auteur van "Ikonografie van Sint-Niklaas in Vlaanderen".

Wij konden niemand beter vinden om over dit onuitputtelijk onderwerp te spreken.

- Indien het weder een beetje meevalt (=sneeuw), organiseren we in de loop van de maand december nog een winterwandeling.

- Op zondag 19 januari 1975 komen we samen op onze zesde statutaire vergadering in Nevele. Gastspreker is Prof. Dr. J. VAN ROMPAY. Het wordt een historisch-juridische voordracht over het land van Nevele.

3. VARIA

- Op 1, 2 en 3 november e.k. organiseert de Landegemse "Hobby-club" zijn tweejaarlijkse tentoonstelling in het Parochiaal Centrum te Landegem. In het kader van die hobby-tentoonstelling zullen enkele Landegemse leden van de heemkundige kring een tentoonstelling verzorgen van oude prentkaarten met als titel "Landegem vroeger en nu".

- Het boek van onze ondervoorzitter F. MICHEM, *Vinkt in mei 1940*, wordt op dit ogenblik in het Frans vertaald. Wij wensen pastoor F. MICHEM evenveel succes met de Franse tekst als met de oorspronkelijk Nederlandse uitgave.

- Ons bestuurslid uit Hansbeke, dhr. R. LEENKNECHT, sprak over B.R.T. 2 over de schandpaal van Hansbeke.

OUDE NUMMERS VAN ONS TIJDSCHRIFT

Van de oude jaargangen van ons *Berichtenblad* zijn nog een beperkt aantal losse nummers beschikbaar: jg.2(1971): nr. 1, 2, 3; jg.3(1972): nr.3, 4 (en niet 2 zoals in ons vorig nummer stond); jg.4 (1973), nr. 2, 3, 4.

Ze kunnen verkregen worden door 50 fr. per gevraagd nummer te storten op P.R.000-0627981-03 van "Het Land van Nevele", Vosselarestraat 16, 9840 Landegem. Wilt u duidelijk op de strook vermelden welk(e) nummer(s) u verlengt? Ook van onze eerste monografie "Het Literaire Leven in het Land van Nevele" kunnen nog exemplaren besteld worden door storting van 120 fr. op onze postrekening.

I N H O U D

Blz.

J. VAN DE CASTEELE, Hendrik van Doorne : de Poekese Gezelle-discipel.	70
A. JANSSENS, Een oude nederzetting te Nevele ?	107
J. LUYSSAERT, Rechtzetting "Het landschap in het Land van Nevele".	116
G. SCHAECK, Volksgeneeskunde (vervolg)	117
A. JANSSENS, Gesneuvelde Nevelaars in het leger van Napoleon.	119
KRONIEK : 1. Verslagen.	124
2. Aankondigingen	128
3. Varia.	129
INHOUD.	130

+

+

+

HEEMKUNDIGE KRING "HET LAND VAN NEVELE"

- Voorzitter J. LUYSSAERT
Poeldendries 11
9840 Landegem
- Ondervoorzitter F. MICHEM
Heerdweg 13
9806 Vinkt
- Sekretaris-
Penningmeester G. SCHAECK
Vosselarestraat 16
9840 Landegem
P.R. 000-0627981-03
- Archivaris J. VANDEVELDE
Stationstraat 113
9840 Landegem
- Redaktie-
sekretaris J. LUYSSAERT
Poeldendries 11
9840 Landegem
- Bestuursleden : A. BAUWENS, Meigem
I. BUYSSE, Poeke
G. DE ROO, Lotenhulle
D. D'HOOGHE, Nevele
A. JANSSENS, Nevele
R. LEENKNECHT, Hansbeke
M. LOOTENS, St.-Martens-
Leerne
A. MARTENS, De Pinte
M. MICHIELS, Vosselare
J. TAELEMAN, Landegem
- Verantwoordelijke uitgever :
J. LUYSSAERT
Poeldendries 11
9840 Landegem